

GOA

Gjeldsoffer-Alliansen

Barne- og likestillingsdepartementet
P.b. 8036 Dep
0030 OSLO

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEP.	
Arkivnr.:	631.0
Dato:	1. 9 2008
Faks:	2006104593

- 051

Deres ref:

200604595-/MGI

Vår ref:

BS

Dato:

31.08.08

Høring – utredning om gjeldsregister i Norge

Gjeldsoffer-Alliansen viser til høringsbrevet datert 09.05.08 og den vedlagte utredningen: «Utredning om gjeldsregister i Norge».

Innledning

GOA har lenge foreslått at det etableres et sentralt gjeldsregister.

Vår hverdag består i å gi råd til mennesker som av ulike årsaker har fått gjeldsproblemer. De siste årene har vi merket en tendens til endrede årsaker til folks gjeldsproblemer, sett i forhold til den gang gjeldsordningsloven ble vedtatt. 1990 årenes store arbeidsledighet med forutgående stor renteøkning på boliglån, er erstattet med sterk økning i kredittkortgjeld. Denne kortsiktige gjelden blir stiftet så godt som uten kredittvurdering og etter en aggressiv markedsføring. Markedsføringen bruker store bokstaver på hva lånet kan brukes til, og svært små bokstaver om tilbakebetaling. Denne gjelden blir ofte så vanskelig å håndtere for mange at det går utover betjening av boliglån og andre løpende utgifter i husholdet.

Mye kan tyde på at en del utlånsfirmaer med vitende og vilje, planlagt og hensynsløst, gjør mennesker til gjeldsslaver. GOA har merket seg at flere og flere finansieringsselskaper etter hvert også har etablert egne inkassobyråer. Dette kan tyde på at utlånsindustrien ikke er fornøyd bare med sine høye renter, men også vil ha med seg inkassosalærene på kjøpet når kunden møter problemer.

Behovet for et gjeldsregister

Risikoen for å pådra seg for mye gjeld i forhold til betalingsevne blir i dag ensidig lagt på skyldneren. Kredittgiver har plikt til å fraråde lån til dem som allerede har så mye gjeld at de ikke kan betale på nye lån. I tillegg til lånesøkers egne opplysninger, har kredittgiver mulighet til å foreta en kredittvurdering som grunnlag for eventuell frarådingsplikt. Svakheten ved kredittvurderingen kan synes å være et ensidig fokus på betalingsanmerkninger og ikke på lånesøkers betjeningsevne. Følgelig har ikke kredittgiver noe godt instrument for å kunne foreta eventuell fraråding etter finansavtaleloven § 47.

Vi må likevel anta at et flertall som tar opp lån har oversikt over egen gjeld og oppgir denne på en korrekt måte. Dessverre er det også en del som ikke gjør det. Årsakene kan være mange. På spørsmål fra GOAs rådgiver til medlemmer med problemer, er svaret ofte:

- «de spurte ikke»
- «jeg ble arbeidsledig og måtte dekke huslånet»
- «jeg hadde behov for å dekke gammel gjeld»
- «det har bare ballet på seg» osv osv

En god del lånetakere har heller ikke full oversikt over hva de skylder. Dette gjelder spesielt dem som har mye kredittkortgjeld. Det er ikke uvanlig for GOA å høre setningen «jeg vet ikke hvor mye jeg skylder og til hvem». Selv om lånetaker er nærmest til å bære risikoen for sin viten om egen gjeldssituasjon, vil det være samfunnsøkonomisk nyttig å ha et register som viser den faktiske gjeldssituasjon til den enkelte.

Når det blir hevdet at den nylig innførte ordning med registrering av utleggsforretninger vil kunne avhjelpe kredittinstitusjonenes informasjonsbehov, må dette argument i beste fall kalles primitivt og naivt. Grunnen til at GOA ønsker et gjeldsregister, er nettopp for unngå at noen ender opp med utleggsforretninger og «intet til utlegg».

Vi tillater oss å sitere det gamle ordtaket: «Det er for sent å låse stalldøren, når hesten er stjålet.»

Utredningen hevder at tapsprosentene i det norske finansmarkedet er beskjedne. Hva de legger i dette er for GOA en gåte.

I 2007 registrerte nemlig Norske Inkassobyråenes forening 3 890 649 nye inntømte saker. GOA etterlyser en definisjon i utredningen på formuleringen «beskjedne».

Tallene fra inkassobyråenes forening noe om at mange som har inkassosaker på seg, har flere enn én. GOAs erfaring er også at ved mislighold av lån har skyldneren flere kreditorer. Det igjen sier noe om behovet for et gjeldsregister som kan minske antall inkassosaker.

Utredningen tar også opp behovet for fullstendighet ved etableringen av et gjeldsregister. I følge utredningen er det et svært sentralt punkt (side 31).

GOA ser at det ikke er mulig å få registrert absolutt all gjeld. Spesielt privat gjeld vil være vanskelig å fange opp. Dersom det skulle bli et krav om fullstendighet vil et forslag om gjeldsregister selvsagt falle bare på dette punkt. GOA vil imidlertid vise til Sverige der de hevder at et register uten 100 % dekning fungerer tilfredsstillende. GOA mener et gjeldsregister må kunne etableres etter modell fra Sverige på dette punkt.

Etter GOAs mening vil et gjeldsregister hjelpe både skyldner og kredittgiver, dersom skyldner er i en situasjon han etter finansavtaleloven § 47 burde vært frarådet å få mer kreditt eller etter god bankskikk burde fått avslag på lånet.

De mange lånetakere som ikke er i ovennevnte situasjon vil etter GOAs mening ikke merke i sin hverdag at de er registrert i et gjeldsregister. Vi kommer tilbake til det nedenfor.

Personvern hensynet

Spørsmålet om hvorvidt personvern hensynet blir svekket ved å etablere et gjeldsregister er nøye diskutert i utredningen.

En av problemstillingene utredningen stiller, er om personlig gjeld er av så privat karakter og så personlig at personvernet blir svekket? I utredningen blir det kalt for det «integritetsfokuserte personvern».

Utredningen hevder på side 20 at «gjeldsregister bare vil hjelpe en svært liten gruppe, men ramme alle.» GOA stiller spørsmål om hvordan et gjeldsregister vil «ramme alle»?

- På hvilken måte blir man rammet?
- Blir noen påført en økonomisk skade?
- Blir noen påført andre skader?

GOA mener påstanden kun er egnet for å sette negativt lys på etablering av et sentralt gjeldsregister. Dessuten forteller nesten 4 millioner nye inkassosaker i 2007 noe om omfanget av problemgruppen. (Dermed blir spørsmålet: Hvor fant utrederne den svært lille gruppen?)

Vil personvernet bli svekket om kredittgivere vet om samlet gjeld?

Dette stiller GOA seg tvilende til. Nettopp med en oversikt over lånesøkers gjeld kan kredittforetak være fullt i stand til å ivareta den frarådingsplikten de etter loven er pålagt. I den grad skyldner betaler løpende fordringer og er innenfor en akseptabel låneramme, vil ikke vedkommende merke gjeldsregisteret. For dem personlig betyr ikke registreringen noe.

Om lånesøker vil få nei på søknaden om lån ut fra hva kredittgiver har sett i gjeldsregisteret, kan man da anse privatlivets fred for å være svekket? Etter GOAs mening tilhører det ikke «privatlivets fred» å ta opp et lån over betalingsevne. Det kan derimot bli et stort samfunnsproblem.

Hvilke interesser står mot hverandre og hva skal veie tyngst?

Personvernet til den enkelte står mot behovet for å gjøre finansinstitusjonenes kredittvurdering best mulig i stand til å vurdere hvorvidt en lånesøknad bør innvilges. Vil den «personlige integritet» og «privatlivets fred» bli svekket ved at alle med gjeld registreres i et felles register med hele sin gjeldsbyrde?

GOA mener nei.

Vi tillater oss å spørre hvorfor personvernet ikke er gitt sterkere fokus når:

- En privatperson blir slått konkurs? Da blir mennesker hengt ut i full offentlighet med kunngjøring i lokalavisen.
- En person får åpnet en gjeldsforhandling? Her kommer riktignok kunngjøringen bare i Norsk Lysingsblad, men mange føler dette som en gapestokk.

Hvorfor fokuseres det så sterkt på personvern når et tiltak som gjeldsregister kan **hindre** mennesker i å komme i uføret, mens personvernet puttes i skuffen når noen blir hengt ut i full offentlig **etter** at de er havnet i uføret?

Innsynsrett og kravet til mest mulig diskresjon må være en selvfølge.

Utredningen tar på side 30 opp problemstillingene rundt interessene «innsyn» og «diskresjon». Problemstillingene er relevante, men også strengt regulerte i personopplysningsloven. Problemstillingen «diskresjon» ligger innenfor saklighetsprinsippet i personopplysningsloven og må etter GOAs mening tolkes strengt.

Hvem skal ha tilgang til registeret?

Her regner GOA med at departementet finner en fornuftig og balansert løsning.

Organisering

Registeret bør være offentlig, for eksempel en del av Brønnøysundregisteret. Deltagelse bør være obligatorisk, og tatt inn som en del av konsesjonsvilkårene for finansinstitusjoner.

Kostnader

Naturligvis vil et slikt register koste penger. Juss-Buss holdt i januar 2007 et seminar om gjeldsregister, hvor en representant for firmaet i Sverige redegjorde. Det ble opplyst at banker og finansieringsselskapene måtte betale for opplysninger fra Gjeldsregisteret. Det bør heller ikke i Norge bli en utgiftspost for staten.

Finansbransjens motforestillinger

Experian arrangerte 15. april 2008 et seminar på Hotel Plaza, der de fleste aktørene fra finansbransjen deltok. Svært få av de som hadde innlegg på seminaret, hadde negative bemerkninger til et gjeldsregister. Unntaket var FNH. Flere av de deltagende aktører kontaktet imidlertid GOA i pausene og fremmet noen synspunkter. Det kom frem at FNH domineres av Norges største bank, DnB NOR. Det ble hevdet at DnB NOR i kraft av sin størrelse og kundevolum, mer eller mindre har sitt eget gjeldsregister. De ønsker tydeligvis å beholde dette konkurransefortrinnet for seg selv. I tillegg til at disse opplysningene sier litt om DnB NOR, er det kanskje også en sak for Konkurransetilsynet?

Vi avslutter med å kommentere noen «gullkorn» i utredningen:

«Sterkere vekst i forbrukslån som følge av økt effektivitet på kredittopplysningsområdet. Dette kan gi flere gjeldsofre.»

Dette høres ut som en selvmotsigelse.

Side 32 *«Det kan være i långivers interesse at lånsøkeren får innvilget lån selv om gjeldsbelastningen dermed blir stor ...»*

Det er mer sannsynlig i långivers interesse å skaffe seg flest mulig melkekuer. F. eks unge, uerfarne mennesker, mennesker på trygd (med en forutsigbar inntekt, som det kan trekkes i.)

«Dersom låntakeren med stor gjeldsbelastning bruker det nye lånet til å komme ut av et økonomisk uføre, er det også i samfunnets interesse at lånet opptas.»

Rentesatsen er ikke nevnt her. Det som skaper mest problemer, er nemlig forbrukslån med høye renter. Da hjelper det lite å refinansiere med like høy, eller høyere rente.

GOA tillater seg å påpeke en feil i utredningen på side 19, siste setning i fotnote. Det blir hevdet at betalingsanmerkninger blir stående i tre år, det riktige er fire år.

Med vennlig hilsen

GJELDSOFFER-ALLIANSEN

 Bengt Scheldt